

ODGOVOR NVO AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA NA REAGOVANJE VLADE CRNE GORE NA SAOPŠTENJE AKCIJE POVODOM OBJAVLJIVANJA IZVJEŠTAJA KOMITETA SAVJETA EVROPE

U reagovanju Biroa za odnose s javnošću Vlade Crne Gore, objavljenom 20.09.2010. **pogrešno se tvrdi** da je Akcija za ljudska prava u svom saopštenju za javnost navela kako je Vlada objavila prevod izveštaja Komiteta za sprječavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja (CPT) *nakon presude* Upravnog suda po tužbi Akcije. U cilju potpunog informisanja javnosti, u prilogu ponovo dostavljamo integralno saopštenje objavljeno i na internet stranici Akcije za ljudska prava, www.hraction.org, iz koga je očigledno da to nije rečeno.

Umjesto toga, saopštili smo koje smo sve korake preduzeli, uključujući *podnošenje tužbe* Upravnom sudu, kako bismo došli do prevoda izveštaja, koji je postojao barem šest mjeseci prije njegovog objavljivanja u maju mjesecu, kada Vlada tvrdi da je objavljen. Na našoj internet stranici postavljene su skenirane kopije svih akata kojima smo pokušali da do izveštaja dođemo.

Povodom stava Vlade da Akcija, kao i "dio javnosti", pogrešno shvata prirodu misije CPT-a i izveštaj tog Komiteta cijeni kao kritiku državnih organa Crne Gore, koja to, u stvari, uopšte nije, ponovo podstičemo građane da pročitaju prevod izveštaja i sami ga ocjene kao pohvalu ili kritiku, po svojoj savjesti: <http://www.gov.me/biblioteka?query=CPT&sortDirection=desc>.

Sustina je u pitanju, na koje javnost još uvijek nije dobila odgovor, da li je i jedan funkcioner Vlade, službenik ili namještenik, snosio bilo kakvu odgovornost zbog stanja utvrđenog u izveštaju, koji je ukazao na brojne nezakonitosti i neodgovarajući nadzor nadležnih ministarstava, i da li je Vrhovna državna tužiteljka pokrenula postupak ispitivanja odgovornosti nadležnih državnih službenika i namještenika povodom nalaza Komiteta.

Koristimo i ovu priliku da podsjetimo na nekoliko zapažanja u izveštaju:

Stav 13, koji postoji u originalnom izveštaju na engleskom jeziku,¹ a izostao je u prevedenom izveštaju objavljenom na internet stranici Vlade:²

"13. Treba primjetiti da je, kao i 2004. godine, u nekoliko posjećenih policijskih stanica (u Baru, Budvi, Kotoru i Podgorici) delegacija pronašla u kancelarijama korišćenim za policijske intervjuje različite nestandardne i neimenovane predmete (kao što su bejzbol palice, omot debelog, plastikom presvučenog električnog kabla, i prilično čvrstih i praznih plastičnih cijevi). Dalje, u policijskoj stanici u Budvi, delegacija je vidjela prsluk otporan na metke na stolici u hodniku koji vodi ka podrumskim ćelijama, što je izgledalo kao neobično mjesto za njegovo držanje."

¹ http://www.cpt.coe.int/documents/mne/2010-03-inf-eng.htm#_Toc255372638

² To je jedini pasus koji smo primetili da nedostaje u prevodu izveštaja prilikom sumarnog pregleda najvažnijih nalaza.

U dijelu izvještaja koji se odnosi na policijske objekte, na strani 11. Izvještaja (st. 11-13): „...navode (o zlostavljanju u vrijeme ispitivanja radi dobijanja priznanja ili izvlačenja informacija) smo čuli i od strane muškaraca i od strane žena i uglavnom se odnose na šamare, udarce pesnicom, šutiranje nogom i udaranje pendrekom, kundakom pištolja i drugim čvrstim predmetima. Par pritvorenih lica je navelo da su pretučeni dok su imali lisice na rukama, a glava im bila pokrivena džakom. U dva slučaja je navedeno da su policijski službenici u Područnoj jedinici Uprave policije u Baru oblačili na dato lice pancir i udarali ga bejzbol palicom. Čula su se i dva navoda da je osumnjičenom licu stavljen pištolj u usta. Navodno zlostavljanje je povremeno bilo takve ozbiljnosti da bi se moglo smatrati mučenjem. Osim toga, nekoliko lica je ukazalo na verbalno zlostavljanje i prijetnje fizičkom silom kako bi ih se natjeralo na priznanje krivičnog djela ili pružanje obavještenja.“ Odmah zatim slijedi: „U nekoliko slučajeva, delegacija je uočila fizičke tragove ili pronašla izvještaje ljekara u dokumentaciji u koju je izvršen uvid u posjećenim zatvorskim ustanovama koji su u skladu sa navodima o zlostavljanju od strane policije.”

Komiteta je upozorio Vladu i na neprimjerene pokušaje državnih službenika da ”u više navrata” i ”uporno” pokušaju da delegaciju Komiteta dovedu u zabludu: ”Pokušaji da se delegacija CPT-a dovede u zabludu nisu u saglasnosti sa principom saradnje predviđenim članom 3 Konvencije i neumitno ostavljaju loš utisak kada se otkriju. **CPT zahtijeva od crnogorskih vlasti da osiguraju da se tokom budućih posjeta ne naide na takve situacije.**” (strana 7).

Što se tiče najupečatljivijih, do danas neprocesuiranih slučajeva zlostavljanja u državnim ustanovama (slučajevi ”Orlov let”, ZIKS Spuž 1.9.2005, i Komanski most):

”22. Delegacija CPT-a je detaljno razmotrila istražne i druge proceduralne radnje u odgovor na informacije koje ukazuju na zlostavljanje tokom velike policijske operacije poslednjih godina: policijske intervencije izvršene 1. septembra 2005. godine u Zatvoru Podgorica i „antiterorističkog“ prepada izvedenog 9. septembra 2006. godine u predgrađu Podgorice protiv grupe lica albanskog porijekla koji se sumnjiče da su pripremali nezakonito opstruiranje parlamentarnih izbora (poznatog kao operacija „Orlov let“)...

23. Policijska intervencija u Zatvoru sprovedena je u kontekstu pretresa koji je tražilo tužilaštvo, a odobrio Viši sud u Podgorici u okviru istrage ubistva visokog policijskog službenika. U nalogu stoji da je organizacija pretresa povjerena načelniku Uprave policije Podgorica (Centar bezbjednosti) i navodi se da treba da se izvrši uz dužno poštovanje prava zatvorenika. Prema dokumentaciji, 1. septembra 2005. godine u 4.20 ujutru nekih 80-100 policijskih službenika je ušlo u 9 ćelija objekta. Uprkos odluci donesenoj na ranijem sastanku između pomoćnika ministra unutrašnjih poslova i zatvorskih vlasti, operacija je izvedena, a da zaposlenima u zatvoru nije dozvoljeno da prate akcije policije. Nakon intervencije, 31 zatvorenik je naveo da je izložen fizičkoj sili (odnosno, da je pretučen unutar i izvan svojih ćelija od strane policijskih službenika koji su nosili crne uniforme). Nije bilo izvještaja o otporu od strane zatvorenika koji bi opravdao upotrebu sile od strane angažovanih policijskih službenika. Zdravstvena komisija koju je imenovala Vlada je 5. septembra 2005. godine potvrdila da je 18 zatvorenika zadobilo povrede...

... Od kraja 2007. godine nisu sprovedene dalje istražne radnje i slučaj je u toku pred sudom. Treba pomenuti da istražne radnje nisu obuhvatile ispitivanje zatvorskih vlasti, zaposlenih u Zatvoru i svih zatvorenika (i povrijeđenih i onih koji su vidjeli intervenciju). Nisu preduzeti neophodni koraci da se pribave interni nalozi koji se odnose na organizaciju intervencije niti propitani viši službenici iz Ministarstva unutrašnjih poslova koji su bili uključeni u njeno planiranje, kao ni policijski službenici koji su sastavili zapisnik sa pretresa i naknadnu rekonstrukciju događaja. Kao rezultat svega toga, istraga nije uspjela da utvrdi službena lica odgovorna za organizovanje i izvršenje operacije.

24. „Antiteroristička“ operacija poznata kao „Orlov let“ uključivala je 93 policijska službenika iz različitih odsjeka Ministarstva unutrašnjih poslova, uključujući i specijale snage i Upravu policije Podgorica (Centar bezbjednosti). Tokom operacije, nekoliko kuća u predgrađu Podgorice, u Tuzima i Malesiji je pretreseno, a 14 lica je uhapšeno³. Dotična lica navode da su tokom operacije oni i članovi njihovih porodica udarani pendrecima i izloženi verbalnom zlostavljanju sa konotacijama ksenofobije. Bilo je i navoda o fizičkom zlostavljanju sa ciljem dobijanja priznanja vezano za period zadržavanja u Upravi policije Podgorica i drugim policijskim stanicama (npr. Cetinje) u koje su dotična lica kasnije prebačena. Osim toga, navodi se da su pritvorena lica šamarana, udarana pesnicama i držana u bolnom položaju u prostorijama za zadržavanje Višeg suda u Podgorici i dok su prevoženi radi istražnih radnji 14./15. septembra 2006. godine...

26. Pregled dva prethodno pomenuta slučaja od strane delegacije ukazuje na to da oni nisu zadovoljili zahtjeve „djelotvorne“ istrage kako je opisana u stavu 21. Prvo, istrage ne zadovoljavaju kriterijume temeljnosti i sveobuhvatnosti, kao što se jasno vidi iz propusta da se sprovede identifikacija umiješanih lica, da se ispitaju sve žrtve navodnog zlostavljanja, kao i svjedoci i da se dužna pažnja posveti medicinskim nalazima koji su u skladu sa navodima o zlostavljanju. Drugo, istrage nisu odmah pokrenute i nedostaje im ekspeditivnost. Treće, važeća pravila istrage na hitan zahtjev tužilaštva mogućeg zlostavljanja od strane policije ne osiguravaju uvijek odgovarajući nivo nezavisnosti (i institucionalne i praktične)⁴. Četvrto, nivo angažovanja navodnih žrtava i njihovih zastupnika izaziva zabrinutost u pogledu zadovoljenja zahtjeva za javnim nadzorom nad istražnim i proceduralnim radnjama.

U svijetlu prethodno iznesenog, **KPM preporučuje da se odmah preduzmu koraci kako bi se osiguralo da sve istrage o slučajevima koji uključuju navode o zlostavljanju u potpunosti ispunjavaju kriterijume “djelotvorne“ istrage predviđene Evropskim sudom za ljudska prava. Komitet bi želio da bude informisan o ishodu dva slučaja iz stavova 23 i 24.**

Dalje, Komitet poziva crnogorske vlasti da preduzmu korake kako bi javnosti pružili informacije o ishodu istraga povodom pritužbi zbog zlostavljanja od strane policije kako bi se izbjeglo eventualno stvaranje percepcije o nekažnjivosti.

AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA:

U objavljenim odgovorima Vlade Komitetu od 11. marta 2010. nema odgovora ”o ishodu dva slučaja iz stava 23 i 24”. Akciji je poznato da su osobe koje su podnijele krivične prijave zbog zlostavljanja u akciji ”Orlov let” u međuvremenu podnijele i predstavke Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu. Što se tiče istrage o prebijanju pritvorenika u ZIKS Spuž 1. septembra 2005, poznato nam je da je istraga vođena protiv samo jednog lica zbog k.d. ”Nesavjesan rad u službi”. Nemamo još uvijek informaciju o tome kako je istraga okončana i je li bilo ko na bilo koji način kažnjen zbog tog slučaja.

I ponovo o nečovječnom postupanju prema štíćenicima u Komanskom mostu, da se ne zaboravi i ne ponovi:

„U vrijeme posjete, uslovi života štíćenika bili su užasavajući. Odjeljenje B imalo je 67 štíćenika raspoređenih u 12 spavaonica. U potpuno golim i smradnim prostorijama, štíćenici

³ Iako su neka dokumenta u koja je delegacija izvršila uvid upućivala na 14 uhapšenih osumnjičenih lica, drugi izvori su ukazivali na drugačiji broj (17), a Specijalni tužilac za organizovani kriminal pominje 18 osumnjičenih i 10 optuženih lica.

⁴ U skladu sa članom 230 ZKP-a, prikupljanje obavještenja i dokaza tokom inicijalne istrage povjerava se policiji.

(od kojih su neki imali fizički hendikep ili su bili slijepi i sa mentalnim nedostacima) su ležali sami, povremeno sa ćebadima navučenim preko glave, neki su bili nagi, a muve su puzale po njima. U zaključanoj «prostoriji za bebe», delegacija je vidjela 5 štićenika koji su bili prikovani za krevet, između 3 i 19 godina starosti, i ležali na poljskim krevetima. Tu je bila i zaključana prostorija za dnevni boravak gdje su nekih 25 štićenika (muškaraca, žena i djece zajedno) sami vršljali. Nadalje, u jednom dijelu odjeljenja u kojem nije bilo osoblja i koje je bilo zaključano, gdje se činilo da su štićenici prepušteni sami sebi, delegacija je našla jednu prostoriju za dnevni boravak u kojoj je 7 štićenika bilo je privezano za namještaj.“

”...Nivo higijene, posebno u Odjeljenju B, gdje su bili ranjiviji i izazovniji štićenici, nije priličio jednoj ustanovi za brigu. U nekim spavaonicama, na podu, zidovima i posteljini je bilo urina i izmeta. Osim toga, ustanova je bila preplavljena miševima.

”127. Malobrojno osoblje, u kombinacija sa nedostatkom alternativnih strategija i materijalnih odredbi i onih vezanih za režim, dovelo je do znatnog oslanjanja na korištenje fizičkog ograničavanja slobode kretanja. U Odjeljenju B, delegacija je u jednoj zaključanoj zoni bez osoblja, pronašla pacijente vezane za krevete ili drugi namještaj, većinom pomoću traka od pocijepane tkanine, ali i pomoću lanaca i katanaca; jedan od njih je sjedao na klupi potpuno nag. **CPT mora naglasiti da je vezivanje štićenika lancima totalno neprihvatljivo i može se smatrati da predstavlja nehumano i ponižavajuće postupanje, pored toga što potencijalno može nanijeti fizičke povrede...** Takođe, iza sanitarnih čvorova u Odjeljenju B, u jednoj prostoriji čija vrata su bila vezana platnenom trakom, Delegacija je pronašla ženu koja je ležala na krevetu ispod ćebeta. Prisutno osoblje je reklo Delegaciji da je štićenica stavljena u izolaciju zato što je pokušala da pobjegne. Ta prostorija je bila u potpunosti neprikladna za korištenje kao samica i nije bilo nadzora nad štićenicom. **CPT preporučuje da se preduzmu koraci kako bi se osiguralo da se ta prostorija nikada više ne koristi za tu namjenu. Štoviše, Komitet želi istaći da se stavljanje u izolaciju nikada ne bi trebalo koristiti kao način kažnjavanja lica sa mentalnim nedostatkom...**”

mr Tea Gorjanc Prelević, izvršna direktorka Akcije za ljudska prava

Saopštenje za javnost Akcije povodom objavljivanja izvještaja CPT:

<http://www.hraction.org/?p=398>

Reagovanje Biroa za odnose s javnošću Vlade CG:

<http://www.gov.me/vijesti/99297/Reagovanje-Biroa-za-odnose-s-javnosc-Vlade-CG-na-tvdnje-Akcije-za-ljudska-prava.html>